

Betreft: Reactie UNICEF Nederland op Wetsvoorstel proactieve dienstverlening SZW (wijziging Wet structuur uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen)

Datum: 18 maart 2024

1. Inleiding

Niet-gebruik van voorzieningen kan groot effect hebben op kinderen en jongeren: als hun ouders geen gebruik maken van sociale voorzieningen die er zijn, kan dat betekenen dat zij onnodig opgroeien in armoede met grote gevolgen voor hun ontwikkeling, zowel op de korte als de lange termijn. UNICEF Nederland juicht dan ook toe dat het ministerie onderzoekt hoe verschillende diensten mensen in de sociale zekerheid zo goed mogelijk van dienst kunnen zijn om het niet-gebruik te verminderen. En dat hiervoor ook nu een concreet voorstel voorligt om de bestaanszekerheid van mensen te verbeteren. We hopen van harte dat minder kinderen – onnodig – opgroeien in een ontoereikende levensstandaard die negatief effect heeft op hun ontwikkeling en het veilig, gezond en kansrijk opgroeien.

Gelet hierop is het korte antwoord op de twee vragen van de consultatie:

1. Wat vindt u ervan dat UWV, de SVB en gemeenten zelf mogen onderzoeken of iemand misschien een uitkering of andere ondersteuning kan krijgen?
2. Wat vindt u ervan dat UWV, de SVB en gemeenten zelf contact mogen zoeken met mensen die waarschijnlijk wel een uitkering of ondersteuning kunnen krijgen maar daar niet om gevraagd hebben?

dat beide aspecten in de kern goede ontwikkelingen zijn die kunnen bijdragen aan een beter gebruik van de mogelijkheden en daarmee bijdragen aan een betere levensstandaard voor kinderen en jongeren.

Tegelijk hebben wij een aantal aandachtspunten ten aanzien van het Wetsvoorstel om mee te geven in deze consultatieronde.

2. Wetsvoorstel (en de Memorie van toelichting)

In het Wetsvoorstel wordt gesproken over de inrichting van een fysiek en digitaal loket voor ondersteuning.

- Laagdrempelige fysieke lokaties zullen meer bijdragen aan zichtbaarheid en benaderbaarheid, zeker ook voor gezinnen of jongeren. In hoeverre wordt dit dwingend en landelijk goed dekkend?
- In hoeverre zullen deze loketten nadrukkelijk aandacht hebben voor de positie en situatie van eventuele kinderen in het gezin, waaronder het aantal kinderen, hun leeftijd en eventueel specifieke zorgbehoeften?
- In hoeverre zullen deze loketten toegerust zijn om het gesprek te voeren met betrokken minderjarigen zelf?

In het wetsvoorstel komt voorts aan de orde de proactieve dienstverlening. In de Memorie van toelichting komen in de matrix van de omvang van niet-gebruik minderjarigen zelf echter niet voor. Het zal een kleine groep zijn die aanspraak zou willen en kunnen maken op sociale voorzieningen, maar ze zijn er wel, zoals jongeren van 16 of 17 jaar die niet meer thuis kunnen wonen en op zichzelf wonen.

- Op welke manier worden minderjarige rechthebbenden meegenomen in dit wetsvoorstel?
- In hoeverre en op welke manier zal expliciet aandacht zijn voor het proactief benaderen van minderjarigen die mogelijk gebruik kunnen maken van sociale voorzieningen?
- In hoeverre worden de betrokken instanties verplicht juist ook deze groep in kaart te brengen en te voorzien van proactieve dienstverlening?

Verder geeft het wetsvoorstel aan dat in een ministeriële regeling nadere regels gesteld zullen worden over het verwerken van relevante persoonsgegevens.

- In hoeverre zal in de ministeriële regeling expliciet ingegaan worden op de positie en rechten van kinderen bij het verwerken van relevante gegevens?
- In hoeverre zal de verwerking van gegevens bij kinderen zelf herleidbaar en traceerbaar zijn en blijven?
- Wie houdt toezicht op het verwerken van de persoonsgegevens en worden mensen daar actief op gewezen?
- Hoe wordt ervoor gezorgd dat de verzamelde gegevens – ook niet in de toekomst – voor andere doeleinden gebruikt worden?
- Maakt het voor de bescherming van de betrokkenen, kinderen in het bijzonder, nog uit dat de nadere regels in een ministeriële regeling gesteld worden en niet in een wet?

Het wetsvoorstel beoogt een opt-out benadering. Dit is wellicht verdedigbaar, maar een vraag is wel:

- In hoeverre wordt gekeken of mensen die gebruik maken van de opt-out regeling kinderen hebben en of zij overzien wat de gevolgen voor hun kinderen zijn als zij aanspraak kunnen maken op voorzieningen en dat niet doen/niet weten door de opt-out bepaling te activeren?

De proactieve houding wordt in de Memorie van toelichting omschreven als een kan-bepaling. Het is een discretionaire bevoegdheid en geen verplichting, zo staat in paragraaf 3.4.2 vermeld.

- Op welke manier wordt discriminatie van deze bevoegdheid voorkomen of juist de gelijke toepassing van deze bevoegdheid verzekerd? Wie bepaalt hoe bij wie en wanneer de bevoegdheid wordt ingezet?
- Zou een resultaatsverplichting niet beter zijn op grond waarvan alle rechthebbenden krijgen waar zij aanspraak op kunnen en mogen maken?

Uit de Memorie van toelichting blijkt tot slot dat de beoogde wetswijzigingen niet van toepassing zullen zijn voor Caribisch Nederland. Dit omdat de wetten die gewijzigd gaan worden daar niet van toepassing zijn. Dat mag zo zijn, ook in Caribisch Nederland zijn verschillende mogelijkheden voor sociale voorzieningen en ook daar is het niet-gebruik hoog – zo niet nog hoger van in Europees Nederland. Kinderen en jongeren daar groeien regelmatig op in een ontoereikende levensstandaard die hun ontwikkeling ernstig schaadt. De constatering dat *op termijn* de proactieve dienstverlening daar mogelijk zal worden, maar nu dus nog niet, is pijnlijk.

- Welke mogelijkheden zijn er om – in afwachting van eventuele wetswijzigingen in Caribische wet- en regelgeving – ook in Caribisch Nederland al in de geest van deze wetswijziging te gaan handelen en wat is daarvoor eventueel nodig?

3. Het Beleidskompas

Hieronder volgt tot slot nog een aantal opmerkingen ten aanzien van overwegingen in het Beleidskompas, voor zover deze punten niet al in het voorgaande zijn benoemd.

Onder het kopje ‘belanghebbenden’ worden verschillende groepen benoemd, maar niet kinderen en jongeren. Ons inziens zouden zij bij de direct belanghebbenden expliciet benoemd moeten worden vanwege de grote gevolgen voor hen als hun ouders niet de weg weten naar alle voorzieningen waar zij aanspraak op kunnen maken.

Onder hetzelfde kopje belanghebbenden wordt zowel bij ‘ook belanghebbend’ als bij ‘partijen met relevante kennis en ervaring’ de VNG apart genoemd. De VNG zou wat ons betreft gelijkgeschaard moeten worden met gesprekspartners die andere belangen dan die van gemeenten naar voren kunnen brengen, zoals UNICEF, Save the Children, Alliantie Kinderarmoede, het Leger des Heils, cliëntvertegenwoordigers, et cetera.

Bij vraag 2 naar de beoogde beleidsdoelen missen we aan welke kinderrechten wordt bijgedragen. Het gaat in het bijzonder om artikel 3, 6 en 27 van het Kinderrechtenverdrag: belangen van kinderen horen een eerste overweging te zijn bij besluitvorming en keuzes, ook als het gaat om bestrijding van armoede, want kinderen hebben recht op ontwikkeling, op veilig, gezond en kansrijk opgroeien en op een toereikende levensstandaard die hen daartoe in staat stelt.

Bij vraag 4b staat een aantal toetsen. Daar zou ons inziens ook opgenomen moeten worden: een kinderrechtoets. Ook de VNG zou bij de UDO expliciet de belangen en rechten van kinderen en jongeren moeten meenemen. UNICEF Nederland wil de VNG daarin graag ondersteunen.

Bij de risico’s onder vraag 5c wordt vooral ingegaan op financiële risico’s voor de overheid, niet op risico’s voor burgers, kinderen in het bijzonder. Welke risico’s zijn er voor hen en wie houdt daar toezicht op?

4. Contact

Bij vragen of opmerkingen, vernemen we het graag en zijn we uiteraard bereid een verdere toelichting te geven. Hiervoor kan contact worden opgenomen met Esther Vreeburg.